

İKİNCİ DİLDE OKUMA ALT BECERİLERİNİN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK MALZEME OLUŞTURMA-GELİŞTİRME ÖNERİLERİ*

Ayşen Cem Değer
Özden Fidan

Özet

Bu çalışmanın amacı Bloom 1956 doğrultusunda ikinci dil olarak Türkçenin öğretiminde okuma-anlama materyali geliştirmeye yönelik öneriler sunmaktır. Örnek okuma soruları, TÖMER tarafından hazırlanmış ders kitaplarındaki metinler kullanılarak geliştirilmiştir.

Anahtar sözcükler: İkinci dil, okuma altbecerileri, bilişsel alanda eğitimsel hedef sınıflandırması.

DEVELOPING READING MATERIALS FOR SECOND LANGUAGE TEACHING

Abstract

The aim of this study is to propose a framework, based on Bloom 1956, developing reading materials in teaching Turkish as a second language. Example reading questions are developed based on the reading texts in the course books designed by TÖMER.

Keywords: Second language, reading skills, taxonomy of educational objectives in cognitive domain.

* Bu yazı *Dünyada Türkçe Öğretimi* 6sempozyumunda (15-16 Nisan 2004, Ankara) bildiri olarak sunulmuştur.

1. Giriş

Kuramsal bilgi aktarımından çok uygulamaya yönelik olarak hazırladığımız bu çalışmada sırasıyla, ikinci dilde okuma dersi için malzeme oluşturma ve geliştirme sürecinde yanıtlanması gereken sorulara, okuma alt becerilerinin neler olduğuna değineceğiz ve okuma alt becerilerinin geliştirilmesinde bir ölçüt olarak önerilen ZİHİNSEL BECERİ GELİŞTİRME SINIFLANDIRMASINI (Bloom 1956) tanıtarak bu ölçütü okuma metinlerine ilişkin sorular sorarken nasıl uygulayabileceğimizi örneklendireceğiz.

2. Yanıtlanması Gereken Sorular

İkinci dilde okuma dersi için malzeme oluşturma ve geliştirme sürecinde yanıtlanması gereken üç temel soru bulunmaktadır. Bu sorular şöyle sıralanabilir:

1. Okuma nedir?
2. Öğrenilen dilin ve kültürün özellikleri nelerdir?
3. İkinci bir dilde okuma dersinin (kursunun) eğitimsel hedefleri neler olmalıdır?

1. soruyu yanıtlayacak olursak,

OKUMA,

- Zihinsel ya da bilişsel bir süreçtir. Okurun, yazarın iletisini algılama, anlama ve yorumlama sürecidir,

- Etkin bir süreçtir. Yani, okurken zihin etkin bir biçimde çalışır.

- Bir çok alt beceriden oluşan temel bir beceridir. Okur, metni anlamak için okuma alt becerilerini harekete geçirir ve böylece metinden etkin bir şekilde anlam çıkarmaya ve metni yorumlamaya çalışır.

2. ‘Öğrenilen dilin ve kültürün özellikleri nelerdir?’ sorusunu iki yönlü yanıtlamamız gerekmektedir:

i. Öğrenilen dilin özellikleri ve öğrencinin ikinci dildeki yeterliği açısından: Öğrenilen dilin özellikleri arasında o dilde kullanılan yazı dizgesinin öğrencinin anadilinin yazı dizgesinden farklı olup olmadığı önem taşımaktadır. Çünkü, iki dildeki yazı dizgelerinin benzer olmadığı durumlarda, öğrencinin başlangıç aşamasında yukarıda açıklanan türden bir okuma sürecine girmesi olanaklı değildir. Bu durumda, öncelikle öğrencinin ikinci dilin yazı dizgesini çözebilir duruma erişmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra, öğrenilen dilin yapısal özellikleri ve konuşulduğu toplumun ve kültürün temel özellikleri de okuma metni seçme ya da hazırlama aşamasında göz önünde bulundurulmalıdır.

ii. Öğrenci açısından: Okuma metni seçiminde ve metne ilişkin soru hazırlamada

öğrencinin ikinci dildeki yeterliği, yani dilbilgisi ve sözcük bilgisi düzeylerinin göz ardı edilmemesi yerinde olacaktır.

3. 'İkinci dilde okuma dersinin (kurusunun) eğitimsel hedefi ne olmalıdır?' sorusuna ise şöyle yanıt verilebilir:

'Kursun sonunda okur/öğrenci, bir metni anlama sürecinde okuma alt becerilerini yetkin bir biçimde kullanabilmelidir.'

3. Okuma Alt Becerileri

Bilindiği gibi okuma dersi etkinlikleri *okuma öncesi etkinlikler*, *okuma sırasında yapılan etkinlikler* ve *okuma sonrası etkinlikler* olmak üzere üç aşamada düzenlenebilir. Bizim burada söz edeceğimiz okuma alt becerileri okuma sonrasında geliştirilebilecek beceriler ve okuma etkinliğini konuşma ve yazma becerileriyle ilişkilendirebilecek etkinliklerdir (Smith ve Ramonda 1997). Okuma sonrası geliştirilebilecek alt beceriler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- metinde somut olarak verilen bilgiyi bulma
- metnin konusunu belirleme
- metnin genel konusuyla ilişkili olarak metinde yer alan bilinmeyen sözcükleri tahmin etme
- metnin konuya ilişkin ne söylediğiyle ilgili genel bilgi sahibi olma
- metindeki ana düşünceyi anlama
- farklı paragraflardaki temel düşünceler arasındaki ilişkiyi anlama
- ana düşünceyi destekleyen ayrıntıları anlama
- metinde açıkça belirtilmeyen ancak sezdirilen bilgileri anlama
- metindeki bilgi yapısının mantığını kavrama
- metindeki bilgiyi yeniden kurgulama
- metinde verilen bilgiyi eleştirel olarak yorumlama
- alay, hiciv gibi dil kullanımlarını anlama

(Aebersold, J.A. ve M. Lee Field 1997'den uyarlanmıştır.)

4. Okuma Alt Becerilerini Geliştirmede bir Ölçüt: Zihinsel Beceri Geliştirme Sınıflandırması

Yukarıda listelenen okuma sonrası alt becerilere yönelik sorular nasıl oluşturulabilir ya da bu alt beceriler sınıf içi etkinlikler aracılığıyla nasıl geliştirilebilir? Bloom 1956 tarafından geliştirilen *Zihinsel Beceri Geliştirme Sınıflandırması*nın (bundan sonra ZBGS) bu sorulara uygun yanıt oluşturabileceğini

ve ders malzemesi hazırlayan öğretmene adım adım takip edebileceği bir yol çizebileceğini düşünüyoruz. Matematik, Fen Bilgisi, Tarih gibi zihinsel beceri gerektiren tüm dersler için geliştirilmiş olan bu sınıflandırma, zihinsel bir etkinlik olan okuma eylemine de uyarlanmaktadır (Orlich ve diğ. 1990; Aeberson ve Lee Field 1997). EK 1’de verilen ZBGS basitten karmaşığa doğru yapılan altı aşamadan oluşmakta, her aşama bir alt aşamayı gerektirmektedir. Genel eğitimsel hedefler açısından, önceden karşılaşılan bilgiyi *anımsama*, *ezberleme* ve *tanıma* becerilerini içeren *Bilgi* düzeyi diğer düzeyler için bir temel oluşturmaktadır. Bu düzeydeki okuma alt becerisi ‘metinde somut olarak verilen bilgiyi bulma’ olarak açıklanabilecek *tarama* becerisidir. Okuma metnine yönelik bu düzeye uygun sorular ise, ‘Ne...?’, ‘Kaç...?’, ‘Kim...?’, ‘Nerede...?’, ‘Hangi...?’, ‘Nasıl (oldu)...?’ türünden sorulardır.

Algılama, *yorumlama* ve *açıklama* eğitimsel hedeflerini içeren *Kavrama* düzeyi, Bilgi düzeyinde edinilen bilginin ezberlenmekten çıkarılıp zihinde işlenerek okur tarafından anlamlandırılma düzeyidir. Metnin öğrenci tarafından kavranıp anlamlandırılmasında etkin olan kavrama düzeyi, bu aşamalı sınıflandırma içinde özellikle önemlidir; çünkü, öğrencinin diğer üst aşamalara geçmesinde bir anahtar işlevi görür. Yani, öğrenci metni kavradığı ölçüde uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme yapabilir. Bu düzeyde, ‘metnin konusunu belirleme’, ‘Metnin konuya ilişkin ne söylediğiyle ilgili genel bilgi sahibi olma’ olarak açıklanabilecek *gözden geçirme* alt becerisine yönelik etkinlikler bulunmaktadır. Bu beceriye yönelik sorular ise, ‘Metnin konusu nedir?/Metin ne hakkındadır?’, ‘A’yı/B’yi kendi sözcüklerinizle anlatınız/yazınız’, ‘A ile B’yi karşılaştırınız’ gibi, artık öğrencinin metinden cımbızla çeker gibi bulup çıkaracağı değil, kendi tümcelerleriyle yanıtlayacağı, yorum yapacağı türden sorulardır.

Sınıflandırmanın üçüncü aşamasını oluşturan *Uygulama* aşaması problem çözüme, bilgiyi içselleştirme, bilgiyi farklı bağlamlarda ve/veya sonuca ulaşmada kullanma eğitimsel hedeflerini içerir. Bu aşamada öğrencinin bilgiyi kullanması gereken bağlam veya çözmesi gereken sorun daha önce hiç karşılaşmadığı yeni bir bağlam ya da sorun olmalıdır. Uygulama düzeyindeki okuma alt becerileri, *gözden geçirme*, ‘metinde açıkça belirtilmeyen ancak sezdirilen bilgiyi anlama’ olarak açıklanabilecek *çıkarım yapma* becerisi ve metinde yer alan *bilinmeyen sözcükleri tahmin etme* becerileridir. Bu becerilere yönelik sorular ise, ‘A ne demektir?/A’nın anlamı nedir?’, ‘Metindeki A, B ve/veya C’yi nasıl değiştirirsiniz?/Metindeki A, B ve/veya C’yi V, Y ve Z ile değiştiriniz’, ‘Metinde A olmasaydı ne olurdu?’, ‘(Varsa metinde anlatılan) sorunu nasıl çözerdiniz?’ gibi sorular olabilir.

Analiz düzeyinin eğitimsel hedefleri *derste konu olan bir nesneyi parçalama*, *nesnenin alt yapısını ortaya çıkarma*, *nesnenin parçaları arasındaki ilişkiyi bulmadır*. Bu düzeydeki okuma alt becerisini ise, okuma metninin bir nesne olarak ele alacak olursak, buna *metni parçalama becerisi* diyebiliriz. Metni parçalama,

temelde ‘metindeki bilgi yapısının mantığını kavrama’, metindeki ana düşünceyi anlama’, ‘ana düşünceyi destekleyen ayrıntıları anlama’, ‘farklı paragraflardaki temel düşünceler arasındaki ilişkiyi anlama’ gibi alt beceriler ile ilişkilidir. Bu becerilere yönelik sorular ise, ‘Metni nasıl bölümlendirirsiniz?/Metinde hangi bölümler var?’, ‘Metnin bölümlerine ad veriniz/başlık koyunuz’, ‘A ve B’yi hangi bağlaçla birleştirirsiniz?’, ‘Metnin ana düşüncesini destekleyen yardımcı düşünceler nelerdir?’ türünden sorular olabilir.

Sentez düzeyinin eğitimsel hedefi, yeni, özgün bir ürün ortaya koymaktır. Buradaki anahtar kavram yaratıcılık ve/veya üreticiliktir; yani, öğrenci kendisi yepyeni bir ürün oluşturmaktadır. Bu düzeydeki okuma becerisi ‘metindeki bilgiyi yeniden kurgulama’, ‘metni yeniden oluşturma’ gibi okuma ve yazma becerilerini birleştiren becerilerdir. Bu düzeyde öğrenciye yöneltilebilecek sorular, ‘Metinde A bağlacı yerine, B bağlacı konursa, metnin anlamı nasıl değişir? Ya da değişir mi? Nasıl?’, ‘Siz bu metne nasıl bir sonuç yazarsınız?’, ‘Metnin anlatıcısını değiştirin ve metni tekrar yazın’ gibi sorular olabilir.

Değerlendirme düzeyindeki eğitimsel hedef, incelenen nesne üzerinde özgün bir yargı ortaya koyma, yani, derste konu edilen olay, kişi ya da nesne hakkında belli kanıtlara dayanarak özgün fikir geliştirebilmektir. Bu düzeydeki okuma, eleştirel okuma olarak adlandırılan okuma türüdür. Bu da, ‘metinde verilen bilgiyi eleştirel olarak yorumlama’, ‘alay, hiciv gibi dil kullanımlarını anlama’ becerilerini gerektirir. Bu düzeyde öğrenciye yöneltilebilecek sorular, ‘A konusunda ne düşünüyorsunuz?’, ‘Yazar A konusunda haklı mı? Niçin?’, ‘Metindeki A, B, ve C düşüncelerini desteklemek/çürütmek için ne türden bilgilere ihtiyaç duyarsınız?’ soruları olabilir.

5. Uygulama

Yukarıda açıklanan okuma becerilerini geliştirme ölçütünün uygulamasını TÖMER tarafından ders kitabı olarak kullanılan *Hitit: Yabancılar İçin Türkçe* kitaplarından seçtiğimiz iki ayrı okuma metni ile yapmayı uygun gördük. EK 2’de verilen *Hitit: Yabancılar İçin Türkçe 1* kitabında yer alan ‘*Eşimle Nasıl Tanıştık?*’ adlı metne ilişkin, kitapta üç soru yer almaktadır. Soruların üçü de tarama becerisini geliştirmeye yönelik Bilgi düzeyindeki sorulardır. Öğrencinin, Türkçedeki dil yeterliğinin oldukça düşük düzeyde olduğu göz önüne alındığında bu sorular yeterli gibi görünebilir. Ancak, bu türden sorular gerekli olmakla birlikte, başlangıç düzeyinde bile Bilgi düzeyinin üstünde okuma becerilerini geliştirmeye yönelik olarak öğrencinin dil düzeyine uygun sorular sorulabilir. Bizim önerdiğimiz soruları ve etkinlikleri inceleyecek olursak, 1. soru gözden geçirme becerisini pekiştirmeyi amaçlayan bir sorudur. Öğrencinin, metindeki ‘*Özlem uzun boylu, güzel ve cana yakın bir kızdı. Ben ise ufak tefek, hafif toplu ve oldukça _____; üstelik pek güzel*

de değildim. Partide bütün gençler Özlem'le dans etmek istedi. Ben ise kenarda oturdum. (...)' bölümünde Özlem ve Meral arasında kurulan karşıtlık ilişkisinin kavranması beklenmektedir. Öğrenci bu karşıtlığı kavradığında 'sıkıldım' doğru yanıtına ulaşabilmektedir.

2. soru, öğrenciden, metindeki bilgiyi dünya bilgisi ile ilişkilendirmesini isteyen Uygulama düzeyinde bir sorudur. 3. soru, metindeki ana düşünceyi anlama becerisine yönelik, Analiz düzeyinde bir sorudur. Metnin ana düşüncesi, Özlem'in Ali ve Meral'in evliliğinde, dolayısıyla mutluluğunda önemli bir yeri olmasıdır.

4. ve 5. etkinlikler, konuşma ve/veya yazma becerilerine yönelik Sentez düzeyinde etkinliklerdir. 4. soruda öğrenciler, Meral'in yeni yaşamına ilişkin (kısa ve basit tümcelerden de oluşsa) yeni bir metin oluşturacaklar; 5. etkinlikte ise metni Ali'nin anlatımıyla yeniden kurgulayacaklardır.

Hitit: Yabancılar İçin Türkçe 3'te yer alan '*İstanbul'la Özdeşleşen Bir Tat SİMİT*' adlı metin, dil yeterliği ileri düzeyde olan öğrenciler içindir. Kitapta kullanılan sorulara baktığımızda, ilk iki sorunun sözcük çalışması soruları olduğunu, 3. sorunun ise yalnızca tarama becerisine yönelik Bilgi düzeyinde bir soru olduğunu görmekteyiz. Dil yeterliği açısından ileri düzeyde olan öğrencilere okuma alt becerileri açısından ZBGS'nin daha üst düzeylerinde yer alan becerileri geliştirecek soruların ve etkinliklerin daha yararlı olacağını düşünüyoruz. Önerdiğimiz soru ve etkinliklere göz atacak olursak, 1. soru Uygulama düzeyinde sözcük tahmin etme sorusudur. Bizce, metinde koyu yazılmış deyimleri öğrenciler sözlükten bulmak yerine, soruda verilen seçenekleri eşleştirme yoluna giderek sözcüklerin anlamlarını tahmin edebilirler, çünkü sözcüklerin anlamlarını tahmin edebilmek için metinde yeterli bağlam ve ipucu bulunmaktadır.

2. soru, 4. ve 5. paragrafları kapsayan, gözden geçirme becerisine yönelik bir sorudur. Öğrenciler, eski simitleri/simitçileri ve günümüzdeki simitleri/simitçileri karşılaştırırken bu üç paragrafı da okuyup gerekli bilgiyi ayıklayarak kendi oluşturdukları tümcelerle bu soruya yanıt vermek durumunda kalmaktadırlar. Bu da hem öğrencileri metni kavramaya yönlendirir hem de metnin öğrenciler tarafından kavranıp kavranmadığının denetlenmesini sağlar.

Konuşma ve/veya yazma becerilerine yönlendiren ve birbirleriyle ilişkili olan, Uygulama ve Sentez düzeyindeki 3. ve 4. etkinliklerde, ilk olarak, öğrencilerden dünya bilgilerine dayanarak bir karşılaştırma yapmaları istenmekte, daha sonra bu karşılaştırmadan yola çıkarak özgün bir metin oluşturmaları beklenmektedir.

Yine Sentez düzeyinde bir etkinlik olan 5. etkinlikte ise, öğrencilerden, simit hakkında verilen ek bilgilerden gerekli gördüklerini seçerek yepyeni özgün bir metin oluşturmaları istenmektedir.

Tüm bu etkinlikler, okuma sonrası etkinliklerin Bilgi, yani tarama düzeyinden çıkarılıp öğrencinin okuduğu metin karşısında daha etkin bir rol yüklenmesini ve böylece başta da belirttiğimiz ‘okuma dersinin amacı’na ulaşmasını sağlamaktadır.

5. Sonuç

Sonuç olarak, ikinci dilde okuma derslerinin salt öğrencinin hedef dile ilişkin yapı ve sözcük bilgisini geliştirmeye ve pekiştirmeye yönelik olmaktan çıkarılıp, öğrencinin okuma becerilerinin geliştirilmesine yönelik olarak planlanması gerektiğini düşünüyoruz. Böylece, özellikle üniversite eğitimlerini Türkiye’de Türkçe olarak sürdüreceğ öğrencilerin üniversitelerdeki bilimsel metinleri anlamaları ve metinden yola çıkarak yazma becerileri ortaya koyabilmeleri daha kolaylaşacaktır.

Ayrıca, Bilgi düzeyinde, tarama becerisine yönelik çalışmalar ikinci dil öğreniminin ilk aşamalarında son derece gerekli ve temel bir beceri olmasına karşın, sürekli yinlendiğinde öğrencinin kolaycılığa kaçmasına neden olmakta ve genellikle metinden bulunup çıkartılabilen tek yanıt içerdiği için de iletişimsel becerilerin geliştirilmesine ket vurmaktadır. Anadilinde okuma alt becerilerinin üst düzeylerine kadar ulaşmış bir ikinci dil öğrencisi için yalnızca tarama becerisine yönelik çalışmalar yapmak, sınıfta öğrencinin sıkılmasına ve güdüsünün azalmasına yol açmaktadır. Bu nedenle yukarıda değinilen okuma becerilerinin, Bilgi, yani tarama düzeyinde kalmayıp değerlendirme düzeyine kadar olan tüm düzeylerle ilişkilendirilmesi gerekmektedir. Böylece öğrenci hem okuma hem de yazma becerileri açısından gelişecektir.

Kaynakça

- Aebersold, J.A. ve M. Lee Field. 1997. From Reader to Reading Teacher. ABD: Cambridge University Pres.
- Bloom, B. 1956. Taxonomy of Educational Objectives, Handbook I: Cognitive Domain. New York: David McKay
- Orlich, D.C. ve diğ. 1990. Teaching Strategies. ABD: Heath and Company.
- Smith, L.H. ve R.J. Ramonda. 1997. Read, Write, React: An Integrated Approach to Reading and Writing. ABD: McGraw-Hill.

EK 1

					Değerlendirme
				Sentez	Sentez
			Analiz	Analiz	Analiz
		Uygulama	Uygulama	Uygulama	Uygulama
	Kavrama	Kavrama	Kavrama	Kavrama	Kavrama
Bilgi	Bilgi	Bilgi	Bilgi	Bilgi	Bilgi

Ek 2***Eşimle Nasıl Tanıştık****

İyi hatırlıyorum, on sekiz yaşındaydım. En iyi arkadaşım Özlem’le birlikte bir partiye gittik. Çok kalabalık bir partiydi. İçeri girdik. Herkes Özlem’e selam verdi çünkü orada onun birçok arkadaşı vardı. Özlem uzun boylu, güzel ve cana yakın bir kızdı. Ben ise ufak tefek, hafif toplu ve oldukça _____; üstelik pek de güzel değildim. Partide bütün gençler Özlem’le dans etmek istedi. Ben ise kenarda oturdum. Hiç kimse beni dansa kaldırmadı. Bu sırada Özlem arkadaşlarından birinin yanına gitti ve beni işaret etti, bir şeyler söyledi. Biraz sonra o genç yanıma geldi ve beni dansa davet etti. Biraz dans ettik. Adı

Ali'ydi, benimle aynı yaşıydı ve gerçekten çok kibar bir gençti. Danstan sonra bana "Yarın ne yapıyorsun, Meral? Meşgul müsün?" dedi. Ben de "Hiçbir işim yok." dedim. Beni sinemaya davet etti, ben de memnuniyetle kabul ettim. Daha sonra Ali ve ben çok iyi anlaştık. Tam iki yıl sonra bana evlenme teklif etti. Benim doğum günümde, yani 12 Mart'ta evlendik. Şimdi üç çocuğumuz var ve çok mutlu bir aileyiz. Sık sık Özlem'le buluşuyoruz, o hâla benim en iyi arkadaşım. Özlem zaman zaman bana "O akşam iyi ki Ali'yi senin yanına gönderdim ve sen de onun teklifini kabul ettin, değil mi?" diyor. _____.

Kitapta yer alan sorular

1. Meral eşiyile nasıl tanıştı?
2. Meral partide dans etti mi?
3. O zaman Meral ve Ali kaç yaşındaydılar?

Önerilen Sorular

1. Metindeki ilk boşluğa uygun sözcük aşağıdakilerden hangisidir?
a. neşeliydim b. sıkıldım c. üzgündüm d. sıcak kanlıyım
2. '... Bu sırada Özlem arkadaşlarından birinin yanına gitti ve beni işaret etti, bir şeyler söyledi.' Sizce Özlem, Ali'ye ne söyledi?
3. Metindeki son boşluğa aşağıdaki seçeneklerden hangisi uygundur?
a. Özlem en iyi arkadaşım. b. Ali'yi çok seviyorum.
c. Özlem çok haklı. d. Bir çocuk daha istiyorum.
4. Meral ve Ali şu anda evliler. Ama hayal edelim: Özlem, Meral ve Ali'yi tanıştırmadı. O zaman Meral'in şu anki yaşamı sizce nasıldır?
5. Ali, 'Eşinizle nasıl tanıştınız?' sorusuna nasıl yanıt verir/nasıl anlatır?
Ali: 'O zaman 18 yaşındaydım ve bir arkadaşımın partisine gittim.'

İstanbul'la Özdeşleşen Bir Tat SİMİT

Varlıklısından yoksuluna, patronundan işçisine, öğretmeninden öğrencisine, yani **yediden yetmiş**e tüm İstanbulluların vazgeçemedikleri **ata yadigarı** bir tattır simit. Öteki kentlerde de yapılır, ama İstanbul'da yapılanları hamurundan olsun, pişirilme şeklerinden olsun daha ayrıcalıklıdır. Yolda, trende, vapurda, kahvede, büroda, ders arası teneffüste, hemen her yerde yenir. Acıkıldığında **imdada yetişen** yegane ayaküstü besindir. Bu anlamda İstanbul'un ilk "fast food"u sayılabilir.

İstanbul'a **ayak basan** bir yabancıya ister istemez ilgisini çeken sokak görüntülerinden biri de simit ve simitçilerdir. Yabancılar, üzerleri susamla kaplı bu yuvarlak çörekleri genelde şekerli bir pasta zanneder; tablaların üzerine muntazam şekilde sıra sıra dizilmiş görüntülerini "fotoğraflamay" da ihmal etmezler.

Eski zamanlarda, genelde Safranbolu ve Kastamonuluların mesleğin kendine özgü kuralları da varmış. Bilhassa Galata, Kumkapı, Samatya ve Beylerbeyi'ndeki fırınlar imal ettikleri kaliteli simitlerle **nam salmışlar**. Bu kaliteli simitlerin hamuru un, su, süt, şeker ve tuzla karıştırılıp yapılır, hamur mayalanınca parçalara ayrılıp halka biçimi verilir, daha sonra

da pekmezli soğuk suya atıldıktan sonra susama batırılıp fırına verilmiş. Eski ustalara göre simidin kaliteli olabilmesi için piştikten sonra 22 ayar Osmanlı altınının rengini alması şartmış. İstanbul simitçilerinin daha eski tarihlerde nasıl çalıştığı sorusunun cevabını, "eski zamanlar" konusunda her zaman yardımımıza koşan Evliya Çelebi'nin ünlü "Seyahatname"sinde buluyoruz. 16. yüzyılın ikinci yarısında, simitçilerin toplam 300 nefer olarak çalıştıklarını; bunlardan kimisinin kendi hesabına, kimisinin de bağlı oldukları fırınların çırakları olarak fırın hesabına çalıştıklarını öğreniyoruz.

Araştırmacı yazar Uğur Göktaş'ın belirttiğine göre, eski İstanbul'da simitçiler günde beş posta, fırınlarından simitlerini alır ve her defasında değişik semtlerde satarlarmış. Gecenin karanlığı ile beraber son postayı alan simitçiler, kalabalıkların biriktiği meydanlarda, sepetlerin veya tablalarının köşelerine geçtikleri uzun çubuklara simitlerini takarlar, akşamları görünebilmek için de üstlerine küçük bir fener ilâştirirlermiş.

Eskiden olduğu gibi günümüzde de sabah erkenden kalkıp evde bir şeyler atırtırmaya vakit bulamayanlar, yolda aldıkları sıcak simidi yiyerek **açlıklarını giderirler**. Ayrıca, Boğaz'ın bir yakasından diğerine geçmek için binilen vapurlarda, bir bardak sıcak çayla yenilen simidin keyfi de bir başka olur. Değişen yaşam biçimiyle, İstanbul'un ünlü simidi ve simitçileri de ister istemez değişime uğradılar. Yakın zamana kadar üzerinde istif edilmiş simitlerin bulunduğu açık tablayı, başlarının üzerine koydukları içi pamukla doldurulmuş kumaştan küçük bir yastık üzerinde hiç düşürmeden büyük bir ustalikle taşıyan seyyar simitçiler yavaş yavaş kaybolmaya; onların yerini belediyelerin öngördüğü şekilde, simitlerin üzerleri camla kaplı el arabalarında satan esnaf almaya başlamıştır. Günümüzde simitler her ne kadar 22 ayar Osmanlı altınının renginde olmasa da simit ve simitçiler hayatımızın ayrılmaz bir parçası olarak varlıklarını sürdürmektedirler.

Skylife Dergisi

Kitapta Kullanılan Sorular

1. Metinde geçen koyu yazılmış sözcüklerin anlamlarını öğrenip birer tümce içinde kullanınız.
2. Aşağıdaki sözcüklerin eş veya zıt anlamlarını bulunuz.

yabancı	x	besin	=
batır-	x	nefer	=
varlıklı	x	seyyar	=
muntazam	x	kent	=
3. Aşağıdaki tümcelerden doğru olanları işaretleyin.
 - ◆ Simit geçmişten günümüze hiç değişmeden gelebilmiş bir tattır.
 - ◆ Türkiye'ye gelen yabancılar simit ve simitçileri garip karşılamaktadır.
 - ◆ Şekerli bir besin olan simit çayla çok iyi gider.

Önerilen Sorular

1. Metinde aşağıdaki ifadelerle aynı anlama gelen deyimleri bulunuz.

a. ilk kez gelmek	b. karnını doyurmak
c. ünlenmek	d. hem büyük hem küçük, herkes
e. eskiden kalma	f. çok zor bir zamanda yardım etmek

2. Aşağıdaki tabloyu metinden edindiğiniz bilgiler doğrultusunda doldurunuz.

Eskiden Simitler / Simitçiler	Günümüzde Simitler / Simitçiler

3. Simit, bir fast food olarak görülmektedir. Simiti hamburger, pizza ve sandviç gibi fast foodlardan ayıran özellikleri yazınız.

Simit	Diğer fast foodlar

4. Yukarıdaki tabloda yazdıklarınızı göz önünde bulundurarak simiti diğer fast foodlarla karşılaştıran bir paragraf yazınız.
5. Okuduğunuz metinden edindiğiniz bilgilerden ve sayfa 4'te verilen yeni bilgilerden gerekli gördüklerinizi seçerek 'simit' hakkında yeni bir metin oluşturunuz.

EK METİN I

YOZGAT'TA SİMİT FİYATI EKMEKTEN FAZLA

Simit yapan fırın sahipleri, ekmeğin simitten daha ucuz olması nedeniyle simit satışlarının durduğunu söylediler. Simitin ekmeğe göre maliyetinin yüksek olduğunu belirten fırıncılar, "Simit yapımında fiyatları yüksek olan susam, pekmez, birinci sınıf un ve ekmekte olduğu gibi maya kullanılıyor. Susam ve pekmez maliyeti yükselttiği için bizler ekmek fabrikaları gibi fiyatta indirim yapamıyoruz. Dolayısıyla vatandaşlar da tercihini bir simit yerine daha ucuz ve daha büyük olan ekmekten yana kullanıyor. Ekmeğin fiyatının düşürülmesiyle birlikte bizim satışlarımız da yarı yarıya düştü" dediler.

Normalde fakirin yiyeceği olarak bilinen simidin artık lüks yiyecekler arasında yer aldığını belirten simitçiler, "Ekmekte KDV oranı yüzde 1, simitte ise bu oran yüzde 18 olarak uygulanıyor. Simidi en çok tüketenler ise öğrenciler, iş yerinden evine gidemeyen dar gelirli vatandaşlar. Aslında simitte de KDV'nin yüzde 1'e düşürülmesi gerekir" diye konuştular.

(ÖMER ERTUĞRUL - YOZGAT (İHA)
Yayın Tarihi: 22 Ocak 2004 Perşembe)

EK METİN II

SİMİT İLE GEVREK ARASINDAKİ FARK

Dün sabah geleneksel Salı toplantısını yapan Göztepe Rotary Kulübü'nde hayli ilginç bir tören vardı. Kulübün üyelerine ve konuklara alışılmışın dışında bir ikramda bulunuluyordu ayrıca: Sıcak sıcak gevrekler...

Biliyorsunuz, bir İzmirli'yi gurbette bile ayırt etmenin en kısa yollarından biri de Türkiye'nin her yerinde simit denilen unlu mamule 'gevrek' deyip demediğini kontrol etmektir. Birisi bu lezzetli hamur işine gevrek diyorsa bilin ki İzmirlidir.

Dünkü törende 'Meslek Hizmet Ödülüne' layık görülen 69 yaşındaki Zeynel Ergin ise tam 64 yıldır 'gevrekçilik' yapan bir insan... Bunun son 40 yılını da St. Joseph Lisesi'nin arkasında bulunan yaklaşık 100 yıllık eski bir Rum evindeki küçük fırınında aralıksız sürdürüyor.

Daha bebekken geldiği Ayvalık'ta fırınlardan aldığı gevrekleri satarak bu 'işe' gönül veren Zeynel Ergin, 19 yaşında geldiği İzmir'de önce fırın işçisi olarak çalışan, 29 yaşında bugünkü mekanının sahibi olan Ergin'e böyle bir ödül verilmesini çok anlamlı bulduğumuzu belirtelim.

Tatil günlerinin sabahlarında önünde uzun kuyruklar görmeye devam ettiğimiz Zeynel Ergin, hızla bozulmakta olan kentimizin bozulmamış nadir güzelliklerinden biri. Heyecandan güçlükle yaptığı konuşmada Zeynel Ergin bizce çok önemli bir ayrıntıyı da açıkladı. Biz yazının başında da belirttiğimiz gibi simitle gevreği aynı şey sanırdık. Meğer değilmiş. Gevrek, fırının tabanına araya başka bir şey konulmadan ve tam zamanında yerleştirildiğinde olabilen bir üründü. Simit ise tavayla fırına konulmuş. Kendisine toplantıdan sonra pekmez farkını da sorduk tabii ki... İstanbul'da haşlanan simitler ayrıca tatlı pekmez dolu bir kazandan geçirilirken, İzmir'de kullanılan pekmezin tadı-tuzu olmazmış.

Günümüz modern ekonomisinde, 'işini iyi yap da, ne yaparsan yap' kuralını ömrü boyunca işletmiş bir insanı tanımış olduk dün sabah. O işini iyi yapan bir gevrekçiydi ve bu da herkesin örnek alması gereken bir durumdu.

(A. Nedim Atilla, www.aksam.com.tr, 25 Aralık 2002)

EK METİN III

AYRAN-SİMİT

Simidin günlük yaşamımızda çok özel bir yeri vardır. Bu mütevazı yiyecek, bazen sıcak bir çay eşliğinde sabah kahvaltımız olur, bazen soğuk bir ayran ile öğle yemeği... Bazen de yanında bir parça peynirle nefis bir ikinci kahvaltısı olur.

Simit son zamanlarda pek bir popüler olmaya başladı. Büyük şehirlerde özel simit fırınları, kafe-restoranları açılıyor, bizim emektar simidin imajı değiştirilip, allı-pullu, havalı bir yiyecek haline getirilmeye çalışılmış.

Bizim bölgemizde simidin yeri çok da başkadır. Bizim bölgemizdeki kadar simit çeşidi olan başka bölge var mıdır acaba? Kazan gevreği, nohut mayası ile mayalanıp, taş fırınlarda pişirilen simitler, yeni unlu mamül fırınlarında pişirilen simitler, pastanelerde pasta gibi hazırlanıp satılan simitler...

Simit, yanında soğuk bir ayranla, özellikle kavurucu sıcakların çöktüğü şu yaz günlerinin hafif, keyifli, doyurucu ve en ekonomik yiyeceği.

Hemen her caddede, sokakta, köşe başında ayran-simit satan bir tezgah, tabla ya da dükkan var. Benim ayran-simitçim, Adana Kuyumcular Çarşısı'nın arkasında. Ayranı güzel; yıllardır kalitesini bozmadı. Her zaman sıcak ve taze simit var. Yalnız öğleden sonra saat dört gibi ayranı bitiriyor, tezgahı toplayıp gidiyor. Arkadaşım Ayber de, Obalar Caddesi'nde Emlak Bankası'nın yanındaki Sabit Usta'yı çok övüyor. Ayranı süzme yoğurttan yapıyor.

Şimdi gidip bir ayran-simit yenir değil mi? E hadi afiyet olsun.

(Mustafa ÖNCÜL,
<http://www.acilibirbucuk.com/guneydeiyiseler/13Ag03/ayransimit.htm>)